однією зі складових іншої, а про поступову взаємну асиміляцію української, українсько-російської, українсько-татарської культур і перетворення їх на єдину цілісну полімовну культуру України, здатну стимулювати виникнення принципово нової ситуації в соціокультурному полі країни.

Запереченням діалогу й консолідації україномовної, російськомовної, татарськомовної культур в Україні можна досягти тільки одного – конфронтації цих культур і всього того, що подібну конфронтацію природним чином буде супроводжувати. До того ж це призведе до втрати унікальної можливості одночасного оволодіння багатством різних культур.

Висновки. Факти вказують на те, що сьогодні народ України стихійно консолідується та починає поступово усвідомлювати себе як єдине цілісне соціокультурне утворення, етнічні відмінності між основними складовими якого мають не принциповий і не конфронтаційний характер. Інакше і не може бути, оскільки існування України як незалежної держави можливе лише на основі консолідації, тобто все більш тісної взаємодії основних різномовних груп населення, що входить до складу українського суспільства. У цьому плані факти, що підтверджують перебіг стихійного процесу консолідації українського суспільства, лише демонструють природний і закономірний характер означеного процесу.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці та апробації технології лексичного розвитку дошкільників в умовах полімовного середовища.

Література

1. Абаев В.И. Языкознание – общественная наука / В.И. Абаев // Русская речь. – 1981. – № 5. – С. 138–140.

2. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский. – М., 1986. – 136 с.

3. Дешериев Ю.Д. Развитие языков народов СССР в советскую эпоху / Ю.Д. Дешериев, И.Ф. Протченко. – М. : Просвещение, 1968. – 253 с.

4. Махмутов М.И. Обучение русскому языку в условиях билингвизма / М.И. Махмутов // Советская педагогика. – 1983. – № 11. – С. 18–25.

5. Ушинский К.Д. Родное слово. Избранные педагогические произведения / К.Д. Ушинский. – М. : Просвещение, 1968. – 376 с. – С. 168.

6. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность / Л.В. Щерба. – Л., 1974. – С. 313–318.

ГРЕГОРАЩУК Ю.В.

СТРУКТУРА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ США

Америка є молодою країною безмежних можливостей. Вона не може похвалитися давніми традиціями, зате сьогодні є лідером в дослідних роботах у різних галузях науки й техніки, створенні передових технологій навчання, розвитку промисловості. Все це вабить представників різних народів і національностей у США, а всі вони впливають на розвиток культури та формування національних особливостей і створюють особливу націю – американську. Націю, яка вміє працювати, ставити перед собою цілі й неухильно їх досягати, націю зі своєю власною ідеологією та поглядами на життя.

Система освіти США вважається однією з кращих у світі. Багато аналітиків і вчених різних країн, що вивчають порівняльну освіту, визнають велику пристосованість американських випускників до реального життя, оскільки до закінчення загальноосвітньої школи вони разом з теоретичними знаннями набувають необхідних практичних навичок.

Мета статті – розкрити особливості організації навчання в середніх загальноосвітніх школах Сполучених Штатів Америки, акцентуючи увагу на профільному навчанні.

З історичних причин освіта не згадується в Конституції США, внаслідок чого відсутня єдина державна система освіти, а управління народною освітою довірене штатам, які мають право визначати її структуру самостійно [4]. Кожен штат має свої органи керівництва школами, комплектовані, як правило, не з педагогічного середовища, а з промисловців, банкірів, чиновників. Штати діляться на навчальні округи, різні за територією, матеріальною забезпеченістю та ін. [1]. Отже, в США не існує суворих федеральних стандартів для навчальних закладів, а система шкільної освіти в США варіюється залежно від штату.

У США нараховується близько 115 тис. шкіл, які традиційно діляться на державні (public schools) і приватні (private schools). Найбільш поширені державні школи, в яких навчається більшість (близько 86%) американських дітей (у 2005 р., за даними Національного центру статистики освіти в США, було понад 80 тис. подібних шкіл). До кожної державної школи вступають діти, які мешкають на певній, "прикріпленій" території, котру обслуговує ця школа, винятки трапляються, але вони є поодинокими [7]. Безкоштовними державними школами управляють головним чином демократично вибрані шкільні ради (school boards), кожна з яких має юрисдикцію над шкільним округом (school district), межі якого часто збігаються з кордонами міста, і які містять одну або декілька шкіл кожного рівня. Шкільні ради встановлюють шкільні програми, наймають учителів і визначають фінансування програм. Штати регулюють освіту на своїй території, встановлюючи стандарти та проводячи іспити. Фінансування шкіл штатами часто визначається тим, наскільки підвищилася успішність їх учнів на іспитах [4].

Менша частина дітей навчається в платних приватних школах, багато з яких – релігійні. Найбільш поширена мережа католицьких шкіл. Інші приватні школи, які не мають релігійної приналежності, як правило, дуже дорогі і часто з великим конкурсом на вступ. Вони готують учнів до вступу до престижних ВНЗ [4]. У США існує 30 тис. таких привілейованих приватних шкіл, які утримуються за рахунок внесків приватних осіб і оплати за навчання. Платити чималі (згідно з даними журналу Private School Review, від 12 тис. до 30 тис. дол. США на рік [7]) гроші за навчання протягом 8–10 років можуть дозволити собі лише заможні люди. Не дивно, що 8% школярів, які відвідують приватні школи, стають у майбутньому керівниками, дипломатами, урядовцями та ін. Диплом про закінчення приватної аристократичної школи відкриває перед її випускниками двері до вищих кіл американського суспільства [3].

Перші приватні школи Америки було засновано ще за колоніальних часів. Термін "приватна школа" позначав декілька видів недержавних шкіл. Це

могли бути: незалежні, церковно-приходські, комерційні, школи, що працюють за методом "Монтессорі" [2]. Американські приватні школи здавна відомі високими академічними стандартами та індивідуальною увагою до кожного учня з боку педагогів і наставників.

Ці школи відрізняються освітніми можливостями, управлінням і фінансуванням. У навчанні в приватних школах є позитивні й негативні сторони. До позитивних належить: високий рівень освіти – набагато вищий, ніж у державних школах, чудова підготовка до навчання в університеті, серйозна навчальна атмосфера, маленькі класи (12–15 чоловік), персональна увага вчителів, величезні можливості для занять спортом та іншими видами активного відпочинку, гарне харчування, в більшості шкіл шкільна форма не є обов'язковою (проте певні вимоги до зовнішнього вигляду все ж існують). Вище за всілякі похвали є оснащення навчальних кабінетів, бібліотек, наукових лабораторій, комп'ютерних класів [6].

Негативними сторонами є: досить висока плата за навчання, періодична доплата за різні послуги, участь батьків у різних шкільних заходах, не обов'язкова наявність педагогічної освіти в учителів, неодержання гарантії, що дитина буде захищеною від негативного зовнішнього впливу (поління, наркотики тощо) [2].

Приватні школи Америки приймають на навчання хлопців з 6 років, проте вкрай рідко батьки відправляють на навчання дітей молодших за 13–14 років [5]. Варто зазначити, що більшість випускників вступають до університетів.

Велика різноманітність у країні приватних шкіл-пансіонів. Проте всі вони мають декілька спільних ознак. Оскільки більшість учнів проживають безпосередньо на території шкільних містечок, у них значно більше можливості потоваришувати. Було також помічено, що весь досвід, набутий у стінах приватної школи, відрізняється більшою інтенсивністю порівняно з державними школами [2].

За час навчання в приватній школі учні набувають навичок, які забезпечують їм гарантований успіх не лише в університеті, а й у житті. Багато американців, які можуть оплатити навчання дитини в приватній школі, вибирають саме такий шлях.

Менше ніж 5% батьків з різних причин вирішують навчати своїх дітей вдома (home schooling). Деякі релігійні консерватори не хочуть, щоб їх дітей навчали ідеям, з якими вони не згодні, найчастіше теорії еволюції. Інші вважають, що школи не можуть задовольнити потреби дітей, що відстають у навчанні або, навпаки, геніальних. Треті хочуть захистити дітей від наркотиків і злочинності, що є великою проблемою деяких шкіл. У багатьох місцях батьки, що навчають своїх дітей удома, створюють групи, в яких вони допомагають один одному, а інколи навіть різні батьки вчать дітей різних предметів. Багато хто також доповнює свої уроки програмами дистанційного навчання й заняттями в місцевих коледжах. Проте критики домашнього навчання стверджують, що домашня освіта часто не відповідає стандартам і що так виховані діти, не набувають нормальних соціальних навичок [4].

Здобуття середньої освіти в США займає 12 років. До системи середньої освіти США входять: початкова, середня й вища школи.

Обов'язкова освіта в США починається у віці п'яти або шести років, коли американські діти йдуть до початкової школи (elementary school, grade schools, або grammar schools).

Є в США і школи для найменших – так звані школи-ясла, ідея необхідності яких була розроблена педагогічними коледжами. Школи для дітей від трьох до шести років відкривали і відкривають багато організацій, у тому числі "дошкільні лабораторії" при коледжах, зайняті в основному дослідною діяльністю й підготовкою вчителів, релігійні общини, батьківські кооперативи та інші добровільні об'єднання [3].

Для дітей віком п'ять років існує нульовий клас (kindergarten). Хоча kindergarten по-німецьки – буквально "дитячий садок", дитячі садки існують окремо в США і називаються preschool (перед-школа). Цей нульовий клас не є обов'язковим, але близько 60% маленьких американців його відвідують [4]. По суті в нульових класах, в яких дітей готують до навчання в початковій школі, поступово переходять від ігор до читання, письма [3]. В початковій школі дітей розподіляють по групах, відомих як класи (grades), починаючи з першого класу. В США використовують порядкові числівники для нумерації класів, на відміну від Канади й Австралії, де віддають перевагу кількісним числівникам. Таким чином, американці, ймовірніше, скажуть "перший клас" (first grade), а не "клас один" (grade one), як це прийнято в Канаді та Австралії [8].

Початкова школа – це самостійно існуючий навчальний заклад, де один вчитель проводить усі заняття з класом, окрім образотворчого мистецтва, музики та фізкультури, уроків, які випадають раз або два на тиждень [4]. У певній частині початкових шкіл навчання ведеться за традиційним наочним навчальним планом, який передбачає: читання, літературу, письмо, з акцентом на орфографію й поповнення словникового запасу, рідну мову (усне мовлення), музику, образотворче мистецтво, арифметику, історію, географію, природознавство, гігієну, фізичне виховання й ручну працю. Рідна мова й читання займають майже половину навчального часу, на арифметику відводиться стільки ж часу, скільки на музику, образотворче мистецтво та ручну працю. Приблизно шосту частину часу займають фізкультура й гігієна [3]. Часто в початковій школі навчання складається з художніх проектів, екскурсій та інших форм навчання через розваги [4].

Характерним для початкової школи є комплектування класів за здібностями учнів. Малят, які тільки що приступили до занять, ділять на групи відповідно до результатів тестів. Тести є серією різних завдань, які учень повинен виконати за певний проміжок часу. Після визначення "ай-к'ю" з'являються групи A, B і C – "обдарованих", "нормальних" і "нездібних", так диференціюється навчання. Зі здібними ведуть серйозні, насичені заняття з досить високими вимогами до знань. Ці діти "орієнтовані на коледж" уже з перших років навчання в школі [3].

Початкова школа триває до п'ятого або шостого класу (залежно від шкільного округу), після чого учень іде до середньої школи, яка закінчується восьмим класом.

Середню школу (middle school) досить часто називають колишніми назвами "неповна середня школа" (junior high school) і "проміжна школа"

(intermediate school). Середні школи, як правило, навчають дітей у віці від одинадцяти або дванадцяти до чотирнадцяти років. Зазвичай у середній школі, на відміну від початкової, один вчитель викладає один предмет [10]. Обов'язковими предметами, які учні зобов'язані вивчати, є англійська мова, математика, суспільствознавство, природознавство, фізкультура з гігієною, музика й образотворче мистецтво, праця (для хлопчиків) і домоводство (для дівчаток) [6]. Якщо до восьмого класу середніх шкіл всі учні конкретного потоку вивчають одні й ті самі навчальні предмети, то з восьмого-дев'ятого – крім обов'язкових, навчальні предмети або курси за вільним вибором [1].

Внутрішня структура американських шкіл відрізняється специфічними особливостями. У середній школі починається поділ учнів на звичайні й обдаровані потоки. Учні, які навчаються краще за інших з певного предмета, можуть навчатися в класі для обдарованих ("почесні" – "honours"), в якому швидше проходиться матеріал і задається більше домашніх завдань [4]. Окрім поділу дітей на потоки за тестовим відбором, учні класу часто розбиваються на різні групи залежно від рівня знань за тим або іншим навчальним предметом. Річ у тому, що в американських школах не існує перевідних іспитів, і всі учні переходять з класу в клас незалежно від своїх успіхів. Коли з'ясовується, що деякі учні класу не можуть засвоїти новий навчальний матеріал, їх об'єднують в окремі групи [1].

Останнім часом такі класи зазнають критики, оскільки ізолювання успішних учнів не дає слабшим можливості підтягуватися до кращого рівня [4].

При організації навчальної роботи перевага надається індивідуальним формам над колективними. Переважає самостійна робота учнів над завданнями і "проектами" замість спільних уроків і пояснень учителя. У зв'язку із цими особливостями організації школи один і той самий учень може проходити різні навчальні програми в різних групах, учні одного потоку й класу можуть відрізнятися один від одного своїми знаннями [1].

Вища школа (high school) – останній етап середньої освіти в США, що триває з дев'ятого до дванадцятого класу, хоча в деяких округах – із сьомого до дванадцятого. Вищі школи, які складаються з 10–12 класів, називають повними середніми школами (senior high schools). Зазвичай американці закінчують середню освіту у 18 років, що збігається з віком повноліття. У вищій школі учні можуть вільніше обирати бажані дисципліни, ніж раніше, а для отримання диплома повинні виконати мінімальні критерії, які встановлює шкільна рада [10].

Типові мінімальні вимоги:

– 3 роки природничих наук, до яких входить обов'язкове вивчення трьох дисциплін. Стандартними варіантами є біологія, хімія, і фізика. Інші природничі дисципліни – геологія, довкілля і кримінологія;

– 3 роки математичних предметів, таких як алгебра, геометрія, і тригонометрія. Поглиблене вивчення передбачає математичний аналіз та статистику;

– 4 роки мовних дисциплін (англійська мова та література), багато шкіл відносять журналістику, ділове мовлення/дебати, іноземну мову, драму, техрайтинг і курси письменницької майстерності до мовних дисциплін;

– 2–4 роки суспільних наук, що зазвичай включають всесвітню історію, американську історію, державний устрій США й основи суспільствознавства;

додатковими предметами є право (конституційне, кримінальне або міжнародне) економіка, соціологія, психологія;

– 1–2 роки фізкультури, хоча деякі штати й шкільні округи вимагають, щоб учні проходили фізичне виховання кожного семестру.

В багатьох штатах обов'язковим є вивчення курсу "Здоров'я", в якому учні вивчають анатомію, харчування, першу медичну допомогу, базові поняття статевого життя і контрацепції та негативний вплив наркотиків, сигарет і алкоголю на організм людини. В деяких школах предмети фізичного виховання та здоров'я об'єднані в один навчальний курс. В певних школах заборонено вивчати контрацепцію через релігійні причини.

В приватних католицьких школах теологія є обов'язковою дисципліною в старших класах [10].

Для вступу до більшості ВНЗ потрібна повніша програма, у тому числі 2–4 роки іноземної мови. На останніх роках навчання учні обирають самостійно курси на вибір. Набір таких курсів буває найрізноманітніший за кількістю і якістю, залежно від фінансового становища школи та схильностей школярів.

Типовий набір курсів за вибором такий:

– образотворчі мистецтва (малювання, скульптура, живопис, фотографія, кінематограф);

– виконавчі види мистецтва (хор, драма, музичний гурт, оркестр, танці, акторська майстерність);

– професійна освіта (різьба по дереву, обробка металів, авторемонт);

– інформатика/комерційна освіта (обробка тексту, програмування, графічний дизайн, веб-дизайн);

– журналістика (шкільна газета, редагування щорічника, телевізійне виробництво);

– іноземні мови (французька, німецька, італійська, іспанська мови є поширеними; китайська, японська, російська, грецька, латинська, корейська, нідерландська, португальська й американська мова жестів менш поширені, хоча останні дві є досить популярними, проте не всі штати вважають мову жестів іноземною мовою, тому це може перешкодити учням навчатися в коледжі іншого штату, де вимагають знання іноземної мови, не враховуючи американської мови жестів);

– комерційна освіта (бухгалтерський облік, обробка даних, підприємництво, фінанси, адміністрування, інформація й технологія комунікації, менеджмент, маркетинг);

– сім'я і споживча наука/здоров'я ("домашня економіка", харчування, розвиток дитини);

– курси молодших офіцерів запасу.

Деякі американські вищі школи пропонують курси водіїв. У деяких школах курси водіїв доступні лише після школи [10].

Для отримання диплома випускникам достатньо отримати заліки з 16 академічних курсів протягом останніх чотирьох років навчання. Кожен такий курс складається з одного уроку щодня протягом 18 або 36 тижнів. Традиційно учні записуються на вивчення 5–6 курсів протягом півріччя і тим самим набирають 20 і більше курсів в 9–12-х класах. Кожен обов'язковий на-

вчальний предмет зазвичай ділиться на дрібніші курси. Особливо це характерно для великих середніх шкіл, де кількість таких дрібних поділів може становити 20–30 дисциплін. Наприклад, до складу обов'язкових для вивчення предметів з англійської мови входять: композиція, американська література або творче письмо, але при цьому залік можна отримати, відвідуючи такі курси, як сучасні письменники, журналістика, література "чорної" Америки тощо [3].

Слід зазначити, що контроль знань здійснюється постійно в ході тестування учнів, принаймні в двох формах:

1. Один раз на рік складаються стандартизовані тести типу тестів розумових здібностей і освітнього розвитку (Айова), "Тест Хенмон – Нельсон" по всій країні.

2. Раз на тиждень або частіше, а інколи 2–3 рази на семестр (за рішенням вчителя) складаються заліки й тести внутрішньокласного контролю. Система оцінок зазвичай літерна, за першими п'яти літерами англійського алфавіту. В середньому в школах США оцінки розподіляються і характеризуються таким чином:

A – 15% учнів – постійно високий рівень готовності, глибокі знання й оригінальність (відмінно);

B – 25% учнів – рівень, вищий, ніж середній (добре);

C – 35% учнів – середній рівень виконання завдань (середньо);

D – 15% учнів – мінімальний рівень знань (нижче від середнього);

F – 10% учнів – незадовільні результати або повне незнання навчального матеріалу. Міра успішності, що оцінюється на C, як правило, необхідна для продовження навчання в передвипускний період, оцінка B є обов'язковою для продовження навчання випускником [3].

До всіх оцінок, окрім F, може додаватися + або –. У деяких школах не існує оцінок A+ і D–. За цими оцінками обчислюється середнє (grade point average, GPA), в якому A відповідає 4, B – 3 і т. д. Оцінки за поглиблені курси часто піднімаються на бал, тобто A вважається за 5 і т. д. [4].

Починаючи з XX ст. багато вищих шкіл у США запропонували на вибір навчальні плани, що готують до вступу до коледжів або професійно-технічні навчальні плани. Школи, які пропонують професійно-технічні програми, мають дуже високий рівень технічної спеціалізації. Асоціація кар'єри і технічної освіти – найбільша американська асоціація, створена для підтримки й розвитку цього виду освіти [10].

Вищі школи, як правило, діляться на: академічні (підготовчі (college preparatory high schools (prep schools)), професійно-технічні (vocational high schools (VoTech schools)) і багатопрофільні. У багатопрофільній школі, починаючи з дев'ятого класу, існують різні відділення (профілі). Найбільш поширені з них: "академічний", "загальний", "комерційний", "індустріальний", "сільськогосподарський" [3]. Типові загальноосвітні вищі школи пропонують більше ніж один курс спеціалізації згідно зі своєю програмою.

Підготовчі вищі школи/академічний профіль дають освіту, достатню для вступу до ВНЗ. На початку дев'ятого року навчання всі учні проходять тестування на визначення "коефіцієнта розумової обдарованості". Якщо він виявиться нижчим за 90, то учням недоцільно навчатися на академічному відділенні і краще обрати який-небудь практичний курс [2].

Професійно-технічні вищі школи/професійні профілі пропонують практичне навчання учням, яке готує їх до кар'єри в таких галузях, як: інформаційна технологія, маркетинг, бізнес, інженерія і медичні професії. Половина навчального часу відводиться на роботу в шкільних майстернях або в гаражах. Обсяг загальної освіти на цих профілях значно скорочений.

Існують також спеціальні або альтернативні старші школи (special high schools, alternative high schools), створені для учнів, які не можуть навчатися в загальноосвітніх вищих школах через труднощі в навчанні або фізичні вади. Ці школи досить часто мають своє власне навчальне містечко, але інколи розташовуються в секції або крилі загальної вищої школи.

Інша форма вищої школи, яка з'явилася досить недавно, – мережева вища школа (online high school). Програма навчання Стенфордського університету для обдарованої молоді (Education Program for Gifted Youth) недавно отримала щедрі дотації й використала їх на створення першої повної вищої школи онлайн, з інтерактивною й посиленою програмою для обдарованих учнів.

Класи вищої школи США мають свої назви: 9-й клас – Рік новачка (Freshman Year); 10-й клас – Рік другокурсника (Sophomore Year); 11-й клас – Молодший рік (Junior Year); 12-й клас – Старший рік (Senior Year) [9].

Тривалість заняття в загальноосвітніх школах або коледжах може бути різною, але, як правило, це 30–90 хвилин. Щодня учні проводять 5–6 годин у навчальному закладі (8.30–15.30).

Навчальний рік продовжується в американській школі 170–186 днів і, як правило, ділиться на семестри. Діти навчаються п'ять днів на тиждень.

Навчання в загальноосвітній школі США зазвичай починається в кінці серпня або на початку вересня кожного року й закінчується в кінці травня або на початку червня. Протягом двох з половиною місяців учням дають літні канікули, щоб відпочити від навчального року. В деяких випадках школи проводять навчання цілорічно [8].

Той, хто здобув середню освіту, може вступати до місцевих коледжів (community college), які видають дворічний ступінь (associate's degree), або до коледжів чи університетів і здобути за чотири роки ступінь бакалавра. Бакалаври можуть вчитися далі і здобути ступінь магістра (2–3 роки) або доктора філософії (3 або більше років) [4].

За статистикою, практично 99% дітей, що закінчили дитячі садки, вступають до школи (з 6 до 13 років), 94% з них продовжують навчання до 18 років; 29% хлопців і дівчат у віці від 18 до 24 років стають студентами коледжів та університетів [3].

Висновки. Отже, в системі середньої освіти США передбачено виявлення задатків, у зв'язку із цим здійснюється селекція ще в початковій школі. В середній школі існує рання профілізація, учні починають планувати свою майбутню кар'єру, вибираючи предмети за профілем. У старшій школі диференціація поглиблюється, предмети викладаються на різних рівнях, що зумовлено наявністю трьох напрямів: академічного, професійно-технічного, багатопрофільного.

Аналіз системи середньої освіти США дає підстави стверджувати, що така організація навчання створює умови для розвитку особистості відповідно до її потреб, можливостей та професійного самовизначення.

Література

1. Константинов Н.А. Состояние народного образования и школы в капиталистических странах в середине XX века / Н.А. Константинов, Е.Н. Медынский, М.Ф. Шабаева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.detskiysad.ru/.../ped118. html.
2. Образование и учеба в США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.yastudent.ru/.../2/.../2508.html.
3. Система образования в США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.narcom.ru./publ/info/535.
4. Система образования США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ru.wikipedia.org/.../Система_образования_США.
5. США – страна безграничных возможностей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.us.itec-group.ru.
6. Частные школы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.college-training.ru.
7. Школа: происхождение видов. – Washington ProFile 25.08.2005 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rol.ru/news/.../01_016.htm.
8. Education in the United States [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://en.wikipedia.org/.../Education_in_the_United_States.
9. High school. United States [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.en.wikipedia.org/wiki/High_school#United_States.
10. Secondary education in the United States http://www.en.wikipedia.org/.../Secondary_education_in_the_United_States.

ДЕНИСЕНКО Я.В.

СТАНОВЛЕННЯ ГЕОГРАФІЇ ЯК НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА ВИЩОЇ ШКОЛИ (ДРУГА ПОЛ. XIX СТ. – ПОЧ. XX СТ.)

Сучасна українська наука та освіта є продуктом тривалого й неоднозначного процесу їх розвитку. Історія розвитку того чи іншого регіону завжди тісно пов’язана з географічними дослідженнями даної території. Враховуючи велике значення географічних досліджень, насамперед для розробки засад регіональної політики пошуку механізмів стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення якості життя населення та раціонального природокористування, є сенс приділити особливу увагу історії розвитку географічної науки та її впливу на розвиток суспільства.

Дослідження географічної освіти частково відображено в працях: Л.Д. Божко (розвиток географії на Слобожанщині) [1]; М.І. Дмитрієв (розвиток геоморфології в Харківському університеті) [2]; Г.П. Дубинський (викладання курсу метеорології з моменту заснування університету) [3]; В.Л. Віленкін (історія розвитку різних напрямів географічної науки) [4].

Мета статті – проаналізувати динаміку розвитку географії як навчального предмета у вищій школі (друга пол. XIX ст. – поч. XX ст.).

З самого дня заснування університету географію як навчальну дисципліну викладали на кафедрі історії, статистики та географії Російської держави; кафедрі всесвітньої історії, статистики та географії відділення словесних наук [5].

Першим університетським статутом на відділенні фізичних і математичних наук передбачалося створення дев’яти кафедр, зокрема кафедри теорети-